

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət
Dəstəyi Şurası

Azərbaycan Prezidentinin alimlərə
ünvanlanan çağırışının KİV-də
ictimai müzakirəsi

2015-ci il noyabrın 9-da Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) 70 illik yubileyinə həsr olunmuş ümumi yığıncaqda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev proqram xarakterli konseptual çıxış edib. Müasir dünyada baş verən siyasi, iqtisadi, hərbi, mədəni proseslərin mahiyyətini incəliyi ilə alimlərin diqqətinə çatdıran cənab Prezident Azərbaycanın elm adamlarını ölkənin inkişafında yaxından iştirak etməyə çağırır, onların qarşısına konkret vəzifələr qoyub.

Jurnalist Ekspert Mərkəzi ölkə başçısının alimlər qarşısında qaldırdığı məsələləri istiqamətlər üzrə təsnifatlandıraraq, layihə hazırlayıb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə yardımı ilə həyata keçirilən layihə "Azərbaycan Prezidentinin alimlərə ünvanlanan çağırışının KİV-də ictimai müzakirəsi" adlanır. Layihə çərçivəsində alimlərin iştirakı ilə "dəyirmi masalar" keçirilir, mövzular üzrə səsləndirilən təkliflər "Kaspi" qəzetində dərc olunur. Sonda ən səmərəli təkliflər paket şəklində salınaraq, müvafiq dövlət qurumlarına ünvanlanacaq.

Doqquzuncu mövzu:

Əvvəli 21.06.2016-cı il
tarixli sayımızda

Azərbaycanın zəngin tarixinin dünya miqyasına daha dolğun çıxarılması, ermənilərin torpaqlarımıza köçürüldüyünün, Dağlıq Qarabağla yanaşı, İrəvanın da tarixi Azərbaycan torpağı olduğunun danılmaz faktlar əsasında sanballı elmi-tarixi əsərlərlə dünya oxucusuna çatdırılması.

"Dəyirmi masa"nın iştirakçıları:

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru Vazeh Əsgərov, Azərbaycan Dillər Universitetinin RBM fakültəsinin dekanı Anar Nağıyev, AMEA Qafqazşünaslıq İnstitutunun əməkdaşı, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Nigar Gözəlova, AMEA Qafqazşünaslıq İnstitutunun əməkdaşı Ramilə Dadaşova, Siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Zaur Əliyev, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Ziyad Əmrahov, AMEA Fəlsəfə İnstitutunun əməkdaşı Razim Əliyev, AMEA Folklor İnstitutunun əməkdaşı, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ləman Süleymanova.

**"Dəyirmi masa"nın moderatoru -
Jurnalist Ekspert Mərkəzinin sədri
Ceyhun Musaoğlu**

Nigar Gözəlova: Müzakirə etdiyimiz məsələlərlə bağlı mənim də konkret təkliflərim var. Fikrimcə, biz çox qısa zamanda "İrəvan-qədim Azərbaycan yurdu" adlı beynəlxalq konfrans keçirməliyik. Həmin konfransın gündəliyinə bir çox mövzular salmaq mümkündür. Elə təkcə bizim bu müzakirəmizdə bir neçə istiqamət üzrə fikirlər səsləndi. Məsələn, konfransın gündəliyinə bu məsələləri salmaq olar:

- İrəvanın tarixi Azərbaycan ərazisi olması;
- Rusiya işğalından sonra 1828-ci ildə ilk dəfə bu regionda "Erməni vilayəti" adlı bir inzibati ərazi yaranması (1840-cı ildə ləğv olundu);
- 1905, 1918 -1920 -ci illərdə Azərbaycanın türk-müsəlman əhalisinə qarşı soyqırımını törədilməsi;
- 1918-ci ildə ilk dəfə Cənubi Qafqaz ərazisində erməni dövlətinin yaranması;
- Sovet rejimi dövründə tarixi Azərbaycan ərazilərinin, o cümlədən Zəngəzurun Ermənistanı verilmiş;

Qarabağ problemi və hədəfdəki İrəvan:

"Xaricdəki arxiv sənədləri ilə daha çox işləməliyik"

- Dağlıq Qarabağ muxtariyyətinin yaranması;
- Sovet rejimi dönəmində azərbaycanlıların sovet Ermənistanından deportasiyası (mərhələlərlə) və s.

Bu mövzularla bağlı araşdırma apararaq, beynəlxalq konfranslarda çıxış edən alimlərə isə hərtərəfli dəstək verilməlidir ki, onlar məsələlərə xüsusi diqqətlə yanaşsınlar.

Ziyad Əmrahov: Bayaq səsləndirdiyimiz fikirlərin üzərinə bir daha qayıtmaq istəyirəm və hesab edirəm ki, bu məsələ bizim üçün çox vacibdir. Biz erməni yalanlarını ifadə etmək, onların dilə gətirdiyi iddiaların əsassız olduğunu dünya ictimaiyyətinə göstərmək üçün 1828-ci ilə qədər yazılmış əsərlərdən, tarixi sənədlərdən istifadə etməliyik. Bu sənədlər göstərəcək ki, bizim ərazilərimizdə ermənilər aid heç nə olmayıb və təbii ki, hansısa dövlətdən, vilayətə, biz tarixi sənədlərlə daha çox işləməli, xarici müəlliflərin əsərlərinə isə xüsusi diqqətlə yanaşmalıyıq. Burada bir neçə əcnəbi araşdırmaçının adı çəkildi ki, onlar indi də fəaliyyətdədirlər və öz yazılarında yalnız gerçək tarixi faktlara əsaslanır, erməni yalanlarını deyil, əsl həqiqəti tirajlayırlar. Deməli, biz həmin dünyaca məşhur müəlliflərlə yaxından əməkdaşlıq etməli, dostluq əlaqələri qurmalıyıq. Bu yəndə hansısa bir çalışmaları varmı? Xarici müəlliflərlə əməkdaşlıq qurmaq istəyimiz hansı səviyyədədir, ümumiyyətlə, yerli və xarici alimlər arasında bu kimi əməkdaşlıqlar artan, yoxsa azalan xətt üzrə davam edir?

Zaur Əliyev: Təəssüf ki, bu yəndə də istənilən nəticə yoxdur. Bəli, azərbaycanlı alimlər əcnəbi həmkarları ilə əməkdaşlıq etməlidirlər. Araşdırmaçılarımız bu sahədə imzasını təsdiqləmiş xarici müəlliflərlə

miz zəif olduğundan həmin sənədləri xarici ölkələrin arxivindən ala bilmirik. Bu vaxta qədər çox belə hal olub ki, lazımlı və bəlkə də yeni bir tarixi faktın aşkara çıxmasına səbəb olacaq sənədi xarici arxivlərdən ala bilməmişik" - deyir müzakirələrdə qeyd olundu.

Alimlər təklif etdilər ki, belə sənədlərə çıxış imkanlarını genişləndirmək üçün hansısa universitetin və ya dövlət qurumunun nəzdində xüsusi mərkəz yaradılsın, araşdırmaçılar özlərinə lazım olan kitabların, yaxud sənədlərin əldə olunması üçün həmin mərkəzə müraciət etsinlər.

Ramilə Dadaşova: Müraciətlər əsaslı şəkildə olmalıdır. Yeni kiməsə xarici arxivdəki sənəd üçün müraciət edirsə, onun alınmasının zəruri olduğunu əsaslandırmalıdır. Bundan sonra həmin mərkəz tələb olunan sənəd və ya kitabın dövlət hesabına alınmasını təmin etməlidir. Belədən hansısa ölkəyə getməyə də ehtiyac qalmayacaq. Çünki indi bütün sənədlər, bütün kitablar elektron şəkildə satışa çıxarılır.

Moderator: Müşahidələrim onu deməyə imkan verir ki, əslində bizim işləmək istəyən insanların sayı çoxdur. Alimlərimiz isə sanballı elmi əsərlər yazmağa həvəslidirlər. Bu, çox yaxşı haldır. Eyni zamanda, bu layihə çərçivəsində keçirdiyimiz görüşlər, təşkil etdiyimiz müzakirələrdə bir həqiqəti də özümüz üçün aydın etdik ki, alimlərimiz dövlət başçısının məlum çağırışına konkret işlərlə cavab vermək istəyirlər. Əlbəttə, iş varsa, ortaya müəyyən çətinliklər də çıxmalıdır. Burada bəzi problemlərdən danışıldı. Hesab edirik ki, dövlət elmi araşdırmaların, elmi məqalələrin ərşəyə gəlməsində çox maraqlıdır. Təbii ki, işin sürətlənməsinə imkan verməyən amillərin aradan qaldırılması da bu marağa daxildir. Biz sizin qaldırdığınız məsələləri və təkliflərinizi ümumiləşdirərək müvafiq dövlət qurumlarına yazılı şəkildə çatdıracağıq. Bizim layihəmizin əsas məqsədi də elə budur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasına da minnətdarlıq ki, belə bir layihəyə öz dəstəyini əsirgəmədi. Növbəti mərhələlərdə digər sahələri təmsil edən alimlərimizlə də görüşürük, müzakirələrimiz olacaq. Onları da dinlədikdən sonra təklifləri sahələr üzrə sistemləşdirməyə başlayacağıq. Sözsüz ki, layihəmizin əsas mövzularından biri məhz sizin sahənizə aid idi. Bu gün dövlətimizin sizlərdən böyük gözləntisi var. Azərbaycanın zəngin tarixinin dünya miqyasına daha dolğun çıxarılması, ermənilərin torpaqlarımıza köçürüldüyünün, Dağlıq Qarabağla yanaşı, İrəvanın da tarixi Azərbaycan torpağı olduğunun danılmaz faktlar əsasında sanballı elmi-tarixi əsərlərlə dünya oxucusuna çatdırılması olduqca əhəmiyyətli məsələdir. Dəvətimizi qəbul edib, müzakirələrə qatıldığınıza görə sizin hər birinizə təşəkkür edirik. Sizə - Azərbaycan alimlərinə inanırıq.

**Hazırladı: Nicat Dağlar
Jurnalist Ekspert Mərkəzinin
sədr müavini**

**Yazı Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət
Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının
maliyyə dəstəyi ilə hazırlanıb**

yətdən və xanlıqdan da söhbət gedə bilməz. Amma baxın, xəritələrində bütün Qafqazı qədim erməni torpağı kimi göstərir. Bizim Mərkəzi Elmi Kitabxananın Nadir Fondunda Şopenin 1850-ci ildə Sankt-Peterburqda işıq üzü görmüş "Arm-yanskaya oblast" kitabı var. Burada müəllif Qarabağ və İrəvan quberniyasının ayrı-ayrı əyalətləri barədə ətraflı məlumat verir. Bundan başqa, kitabda həmin ərazilərdə etnik türklərin istifadə etdiyi və bu gün də bizim dilimizdə olan sözlər də geniş şəkildə yer alıb. Kitabda İrəvanda Zəngi çayının aşağı axarı istiqamətindəki yerlərdən geniş söz açılır. Biz bu kimi sənədləri yenidən və başqa-başqa dillərdə dövrüyyəyə buraxa bilərik. Yaşlı nəslin bu həqiqətlər barədə məlumatı ola bilər, ancaq yeni nəsillər dünyaya ictimaiyyəti bu sənədlərlə tanış deyil.

Moderator: Buradakı müzakirələrdən, səsləndirdiyiniz fikirlərdən belə aydın olur

əlaqələr qurulmalıdır. Lakin hələ ki, ortada elə bir ciddi nümunə yoxdur. Əslində bu, çox vacib məsələdir. Hesab edirəm ki, görüləcək və ya görülməli olan işlər sırasında bu məsələ də öz yerini tutmalıdır. Ermənilərin onların maraqlarına xidmət edən yazılara müəlliflik etmiş tarixçi və araşdırmaçıları əllərində saxlayırlar. Biz obyektiv araşdırma aparıb ortaya əsl həqiqəti çıxaran əcnəbi müəlliflərə niyə diqqət ayırmayacağıq?

Müzakirə iştirakçıları daha çox narahat edən məsələlərdən biri də arxiv sənədlərinə çıxış imkanlarının zəif olmasıdır. İştirakçılar qeyd etdilər ki, araşdırma apararkən hansısa sənəddən istifadə etmək zərurəti ortaya çıxır. Lakin həmin sənədlər bəzi hallarda xarici ölkələrin arxivlərində olduğundan onları əldə etmək çətinləşir. "Axtarılan sənədlər və ya kitablar bir çox hallarda elektron formada satışa çıxarılır. Lakin bizim maliyyə imkanları